

BANK KREDİT SİSTEMİNDƏ PRIORİTET İSTİQAMƏTLƏRİN ÜMUMİLƏŞDİRİLMƏSİ

HÜSEYN EYVAZLI

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti,
doktorant**E-mail: huseyn_eyvazli@mail.ru*

Giriş

Kredit bazarında mühüm yer tutan bank kreditləri istənilən ölkənin iqtisadi inkişafının təmin edilməsində və onun davam etdirilməsində aparıcı rola malikdir. Demək olar ki, hər ölkədə olduğu kimi Azərbaycanda da mühüm bir vəsait köçürmə, prioritet iqtisadi inkişaf üsulu kimi də qəbul edilə bilər. Hazırda iqtisadi sistemin ən vacib hissəsi olaraq kənd təsərrüfatı, firmalar, böyük və kiçik sahibkarlığın təşkili, inkişafı, istehlak və investisiya xərcləri kifayət qədər ciddi rəqəmlərlə həyata keçirilir. Banklar isə kredit verməklə bu xərclərin maliyyələşdirilməsinə dəstək olurlar. Buna görə də bank kreditləri iqtisadi mexanizmin mühüm tərkib hissəsidir. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, səmərəli kredit bazarına malik olmaq ölkə iqtisadiyyatının inkişafı üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir.

Bankların fəaliyyəti zamanı ən vacib məqamlar bankın gündən-günə inkişaf etdirilməsi, müştərilərin məmnunluq fəaliyyətinin artırılmasına xidmət edən bir çox məsələlərin, perspektiv yolların tətbiq edilməsi və s. şəkildə ortaya çıxır. Xüsusilə, kommertiya banklarının bank-kredit sistemindəki və kredit bazarındakı rolunu nəzərə alsaq burada perspektiv inkişaf yollarının araşdırılmasının, təhlilinin vacibliyi daha çox nəzərə çarpır.

Əsas hissə

Kredit bazarında, kommertiya banklarında maliyyə təhlili bankın fəaliyyətinin maliyyə-iqtisadi nəticələrinin öyrənilməsi, bankın inkişafının əsas istiqamətlərinin və maliyyə biznes proseslərinin əsas amillərinin, meyillərinin və məqsədyönlü xüsusi biliklərinin müəyyənəşdirilməsindən, inkişaf nisbətlerini müəyyən etməkdən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və Maliyyə Nazirliyi dövlət tərəfindən təyin edilmiş ikinci dərəcəli bankların prudensial normativlərinin yerinə yetirilməsinə və həmin bankların Azərbaycan Respublikasının qanunlarına, hüquqi və maliyyə normativlərinə uyğunluğuna daim nəzarət edir. Dövlət orqanları ikinci dərəcəli banklara fəaliyyət göstərməyə icazə verərkən aşağıdakı tələblərə də diqqət yetirirlər:

- Bank kapitalının minimum məbləğinə dair tələb
- Bank nəzarətçilərinə tələb:
- Bank təsisçilərinin mülkiyyət hüquqlarının məhdudlaşdırılması və tənzimlənməsinə dair tələblər.

Nəzərə almaq lazımdır ki, bankların və onların inkişaf etdirdiyi kredit sisteminin dövlətin, onun ümumi iqtisadiyyatının inkişafındakı rolunun vacibliyini araşdırmaq qarşıda duran ən mühüm vəzifələrdən biridir. Odur ki, müasir dövrdə bankların kredit bazarında fəaliyyətinin inkişaf perspektivləri, kredit bazarında bank kreditlərinin prioritet istiqamətləri mövzusunun təhlili və müzakirəsi mühüm vəzifələrdən birinə çevrilmişdir. Bu sahədə, təbii ki, ən önəmli məsələlərdən biri kredit bazarındakı bank kreditlərinin uğurlu tələb və təklifini, bank kreditlərinin kredit bazarındakı prioritet istiqamətlərinin müəyyənəşdirilməsində, həyata keçirilməsində ən önəmli rolunu oynayan, eyni zamanda müasir dövrün ən vacib tələbi olan informasiya məsələlərinin təşkili sisteminin mütəşəkkilliyidir.

Bankın maliyyə fəaliyyətinin informasiya nöqtəyindən nəzərindən təhlilini təmin etmək xarici və daxili məlumat mənbələrindən maliyyə təhlili üçün zəruri olan məlumatların toplanması sistemidir. Təbii ki, ən önəmli məqamlardan biri kredit bazarındakı məlumatların düzgün, mütəşəkkil şəkildə toplanması və bu məlumatlardan bankların kredit sistemindəki perspektiv istiqamətlərinin genişlənməsində, inkişaf etdirilməsində istifadə etməkdir. Bu məlumatların toplanmasında informasiya sisteminin rolunun artması, daxili və xarici informasiya sisteminin fəaliyyətinə əsaslanma bilər.

Məhz bu istiqamətdə həyata keçirilən mühüm yeniliklərdən biri də elektron formada informasiya bazasında sorğuların aparılmasıdır.

“Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı özünün strateji kommunikasiya missiyasına uyğun olaraq iqtisadi təhlil imkanlarının artırılması və iqtisadi gözləntilərin formalaşdırılması istiqamətində kommunikasiya kanalları vasitəsilə ictimaiyyətin, o cümlədən aparıcı hədəf qruplarının aktiv məlumatlandırılması və maarifləndirilməsi işlərini davam etdirir. Bu əsasda dövrü olaraq statistik və təhlili hesabatlar, icmalar, bülletenlər, tədqiqat işlərinin, sorğuların nə-

ticələri geniş auditoriyaya təqdim olunur. Bu xüsusda 2022-ci ilin birinci rübündən etibarən Mərkəzi Bank tərəfindən bank sektorunun kreditləşmə fəaliyyətinə dair sorğuların keçirilməsinə başlanmışdır” [5].

Keçirilən sorğunun əsas məqsədi maliyyə sabitliyinə riskləri qiymətləndirmək, kredit bazarında artım və ya daralma meyillərini müəyyən etməkdir. Sorğu biznes, istehlak və ipoteka kreditləşməsinə dair tələb və təklif amillərinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən, bankların qarşılaşdığı risklərin müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsini ehtiva edir. Sorğu nəticələri kredit bazarında aktivlik barədə yeni informasiya mənbəyi olmaqla təhlil və proqnozlaşdırma aləti kimi çıxış edir.

Sorğu nəticələrinə əsasən bankların kreditləşmə siyasətinin 2023-cü ilin I rübündən yumşalması, bütün növ kreditlərə tələbin isə artması müşahidə olunur. Bu trendlərin II rübdə də davam etməsi banklar tərəfindən proqnozlaşdırılmışdır.

Kredit siyasəti əsasən istehlak və ipoteka kreditlərinə nisbətdə yumşalmışdır. Biznes kreditləri üzrə yumşalma isə əsasən mikro sahibkarlıq subyektlərinə münasibətdədir. Sektorun kredit siyasətində dəyişikliklər Mərkəzi Bank tərəfindən diqqət mərkəzində saxlanılır və müvafiq prudensial siyasət müəyyən edilir.

Xarici informasiya sisteminə bankın fəaliyyət göstərdiyi bazarın vəziyyəti, o cümlədən rəqiblər, müştərilər, investorlar və digər bazar iştirakçıları haqqında toplanmış məlumatlar daxil ola bilər:

Əsas xarici məlumat mənbələrinə aşağıdakıları misal göstərə bilərik.

- Mətbuat (qəzet, jurnal, televiziya, radio);
- Banklar tərəfindən hər il dərc olunan illik hesabatlar;
- İstehsal statistikasına məlumatları,
- İstehlak statistikasının təfərrüatları;
- Bank müştəriləri ilə birbaşa görüş vasitəsilə toplanan məlumatlar:

- Digər bankların əməkdaşları ilə məlumat mübadiləsi [6].

Kredit bazarında bank kreditlərinin daha da sistemləşdirilməsində, əhaliyə xidmətin yaxşılaşdırılmasında və kredit sisteminin prioritet inkişaf istiqamətində, xüsusilə xarici məlumatların rolu daha çoxdur.

Daxili məlumat toplama sisteminə 2 əsas mənbəni daxil edə bilərik:

- Cari biznes məlumatlarının toplanması sistemi
- Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında operativ

məlumatlar daxil edilir.

Daxili informasiya mənbələrinə aşağıdakılar daxildir:

- Mühasibat uçotu məlumatları;
- Statistik hesabat məlumatları;
- Müştəri kreditinin qiymətləndirilməsi məlumatları;
- Sahə və ya regional şöbələrin hesabatları;
- Daxili təhlilin, tədqiqatın nəticələri;
- Müxtəlif audit və yoxlamaların aktları;

Kredit bazarında bankların ümumi maliyyə vəziyyətini qiymətləndirən əsas sənəd bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdır. Bu sənədlərin təhlili zamanı KİV-də Mərkəzi Bank və bank rəhbərlərindən, müxtəlif hüquqi və fiziki şəxslərin rəhbərlərindən geniş istifadə olunur. Bankların kredit bazarındakı kreditlərin prioritet vəzifələrinin və perspektivli təminatının, yatırımlarının uğurlu nəticələnməsi də müəyyən dərəcədə bu cür hesabatlardan asılıdır.

Sistemli şəkildə hazırlanmış maliyyə hesabatları bank menecerlərinə bankın müxtəlif fəaliyyətlərində olduğu kimi kredit sistemindəki idarəetmə qərarlarının qəbulu üçün lazım olan istənilən məlumatı dərhal əldə etməyə imkan verir. Ümumilikdə baxdıqda isə bankın analitik təhlili işi aşağıdakı istiqamətlər üzrə aparıla bilər.

- Bank balansının və digər maliyyə uçot sənədlərinin təhlili;
- Bankda həyata keçirilən uçot və hesabat vəziyyətinin təhlili;
- Müxtəlif müqavilələrin və təsis sənədlərinin icra vəziyyətinin təhlili.

Bankların bu şəkildə təhlil olunması, hesabatların nəticəsində meydana çıxan balansın onun maliyyə vəziyyətinin təhlili üçün əsas məlumat mənbəyi və bankın vəziyyətini, kredit sistemini hərtərəfli göstərən əsas sənəddir. Bankın balansını təhlil etməklə onun aktivlərinin likvidliyini, gəlirliliyini və ayrı-ayrı bank əməliyyatlarının həyata keçirilməsi zamanı yarana biləcək riskləri müəyyən etməyə imkan verir. Mühasibat balansından alınan məlumatların köməyi ilə bankın öz və borc vəsaitlərinin əsas mənbələrini və müəyyən müddət ərzində vəsaitlərin yerləşdirilmə istiqamətlərini müəyyən etmək mümkündür.

Müasir bank praktikasında və elmində müəssisənin maliyyə təhlili kimi bütün ölkələrdə müəyyən edilmiş vahid maliyyə təhlili metodologiyası, xüsusilə də kredit məsələlərindəki fikirlər tamamlanmış şəkildə mövcud deyil. Buna görə də bank balansının ümumi təhlili metodu formalaşmamışdır [7].

Kreditlərin əhəmiyyətinə görə elmi ədəbiyyatda

həm kreditlərin iqtisadiyyata təsirini, həm də kredit həcmi müəyyən edən makro və mikro dəyişənləri araşdıran araşdırmalar mövcuddur.

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində kreditin bank sistemində mühüm rol oynaması da məlum məsələdir. Onun vasitəsilə müəssisələr, təşkilatlar və insanlar tərəfindən xeyli miqdarda nağd hesablaşmalar və ödənişlər həyata keçirilir, eyni zamanda müvəqqəti sərbəst pul alətlərini, insanların əmanət və gəlirlərini aktiv kapitala çevrilməsi, bir çox müxtəlif kredit, sığorta, broker, investisiya və digər əməliyyatlar yerinə yetirilir.

İstehsaldan sonra kredit sistemi daimi və böyük ölçüdə olmaqla diqqət çəkir. O, pul yığımlarının həcmi dəfələrlə artırır, vəsaitlərin bir sektordan digərinə axınını təmin edir və bununla da istehsalın səmərəliliyinin artmasına şərait yaradır.

Kredit sisteminin rolu və mənası bir sıra perspektiv göstəricilərlə xarakterizə oluna bilər: kredit vəsaitlərinin ümumi həcmi, müəssisə və təşkilatların əsas və dövriyyə kapitalının formalaşmasında bank kreditlərinin payı, ümumi dövriyyə və s. kimi məsələlər bank sistemində kreditləşmənin əsas funksiyasının göstəricilərindəndir.

Uğurlu kredit münasibətləri kredit sistemi öz funksiyalarını yerinə yetirdikdə yaranır. Kredit münasibətlərinin məzmunu sərbəst vəsaitlərin müəyyən müddət ərzində yığılması və yenidən bölüşdürülməsi üçün qaytarılma və ödəniş şərtləri əsasında kredit təşkilatları ilə müxtəlif subyektlər arasında iqtisadi münasibətlərlə müəyyən edilir.[5] Amma kredit münasibətlərinin məzmunu təkcə pul kapitalının toplanması və ondan hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən müvəqqəti istifadə edilməsi ilə məhdudlaşmır. Kredit vermə prosesində istehsal günü üçün nəzərdə tutulmuş əlavə maliyyə alətləri kütləsi, yəni təkrar istehsalın pul dövriyyəsi formalaşır.

Ödəyicilərlə kredit təşkilatları arasında, kredit təşkilatları ilə alıcılar arasında iqtisadi münasibətlərinin məzmununu tamamlayan böyük ödəniş dövriyyəsi axını keçir.

Kredit sistemi ölkədə pul dövriyyəsinə tənzimləyir, hüquqi və fiziki şəxslərə müxtəlif xidmətlər göstərir, bunun nəticəsində kredit iqtisadi münasibətləri yaranır.

Kredit münasibətləri iki fərqli xüsusiyyətə malikdir ki, təsərrüfat subyektləri və kredit sistemi institutları üçün eyni dərəcədə zəruridir. Kredit təşkilatlarında pul saxlamaq kredit resursudur.

Bank kreditlərində ikitərəfli əlaqələr: iqtisadi təş-

kilatlarla kredit sistemi, kredit sistemi və əhali, dövlət və kredit sistemi, kredit təşkilatları arasında, müxtəlif dövlətlərin kredit təşkilatları arasında mövcuddur.

Kreditin iqtisadi kateqoriyasının fəaliyyəti zamanı kredit münasibətləri pul formasında həyata keçirilir. Kredit forması kredit münasibətlərinin görünüşünü təsvir edir. Kredit münasibətlərinin mənasını və təşkilini sintez edir. Kredit münasibətlərinin forma və məzmunu dialektik vəhdətdədir. Kredit münasibətlərinin forması onların məzmununa uyğun gəlməli və inkişafına təkan verməlidir.[1;74] İstehsal münasibətlərinin dəyişməsi kredit münasibətlərinin məzmununun və formasının dəyişməsinə səbəb ola bilər. Təbii ki, kredit fəaliyyətinin daha səmərəli və perspektiv formada yatırıma cəlb olunması hər iki tərəfin – həm kreditörün, həm kredit alan müştərinin üzərinə düşən öhdəlik kimi qəbul edilə bilər.

Kreditör krediti təklif edən kredit müqaviləsinin bir tərəfidir. Bu prosesi həyata keçirmək üçün müəyyən məbləğdə vəsait olmalıdır. Bu pul onun özünə məxsus ola bilər və ya başqasından borc götürə bilər. Hazırda borc üçün pul təklif edən əsas kreditör banklardır.

Bank sistemi müəyyən müəssisələrin, təşkilatların, idarələrin, eləcə də fərdi şəxslərin də müvəqqəti boş pul vəsaitlərini toplayır və onları müvəqqəti istifadə üçün kredit şəklində borcalana təklif edir. Eyni zamanda, təkcə bankdan aldığı kreditin borcalana deyil, sonuncu da, yəni borcalan da borc götürdüyü vəsaiti sahibinə qaytarmağa borcludur. Bu arada bank bir halda borc verən olsa da, digər halda isə borcalan ola bilər.

Borcalan kredit münasibətlərinin bir tərəfi, kredit götürən və borcunu qaytarmağa borclu olan tərəfdir. Borcalanlar əlavə vəsaitə müvəqqəti ehtiyacı olanlardır. Müasir tələblərə uyğun olaraq, borc alan müəssisələr, sahibkarlar, insanlar, dövlətlər və banklar ola bilər. Bununla belə, borc alan borc götürdüyü vəsaitin sahibi deyil, onlardan istehsal və tədavül sahəsində öz mülahizəsinə uyğun istifadə edir. Kredit əməliyyatında borcalan borc verəndən asılıdır, borc verən isə öz tələblərini onun üzərinə qoyur. Bununla belə, borcalan və borc verən kredit münasibətlərinin tam hüquqi tərəfləridir.

Kreditör həm də borclu ola bilər. Borc verənlə borcalan qarşılıqlı fəaliyyətlərində müxalifətin birliyinin xarakterini göstərirlər. Kredit əməliyyatının iştirakçıları kimi onlar onun əks tərəflərindədirlər. Onların da maraqları fərqlidir, kredit verən daha yüksək faizlə kredit vermək istəyir, borcalanın da marağı var ki, mümkün qədər ucuz kredit götürüb əlavə vəsait

tapsın [8]. Kreditorlar və borcalanlardan başqa kredit münasibətlərinin strukturunun elementi kreditin əsas hissəsi kimi kreditin əsas hissəsidir.

Kredit bazarında bank kreditlərinin perspektiv fəaliyyətinin və prioritet yollarının da təkmilləşməsində, verilməsində müəyyən prinsiplərin formalaşması, onların inkişaf etdirilməsi məsələsi də önəmli yer tutur. “Kredit vermə prinsipləri kreditin mahiyyətini və xidmətlərini, habelə kredit münasibətlərinin təşkili sahəsində obyektiv iqtisadi amillərin tələblərini əks etdirir. Kredit prosesi, yəni bank kreditlərinin verilməsi, istifadəsi və ödənilməsi kreditləşmə prinsipləri əsasında həyata keçirilir. Kreditləşmə prinsiplərinə görə bank kreditlərinin verilməsinin əsas şərtləri: kreditin təyinatı və müddəti, onların pul vəsaitlərinin dövriyyəsi çərçivəsində qarşılıqlı əlaqəsinin səmərəliliyi və s. müəyyən edilir” [2;10].

Kredit fəaliyyətinin dəyəri kredit prosesinin mərhələlərindən – sənədləşdirmə, nağd pulu alma, qaytarılma, yəni ödəniş dövrü, məqsədyönlü xarakter kimi mühüm prinsiplərlə müəyyən edilir. Kreditin ödənilməsi prinsipi borc alanın kreditdən istifadə etdikdən sonra krediti vaxtında borc verənə qaytarması zərurəti ilə xarakterizə olunur.

Kredit ödəmə qabiliyyətinin yüksək olması ilə həm borc verən, həm də borcalan ona verilən krediti vaxtında qaytarmağa və ondan gəlir əldə etməyə həvəslənir. Kreditin operativliyi prinsipi isə onu göstərir ki, borcalan aldığı krediti istənilən münasib vaxtda deyil, kredit müqaviləsində göstərilən vaxtda qaytarmalıdır.

Bundan başqa, bank kreditlərinin prioritet imkanlarının müəyyənlişməsində kreditin obyektiv xarakteri də vacib amillərdən biridir. Belə ki, obyektivlik kreditordan alınan vəsaitlərin təyinatına uyğun istifadə edilməsi zərurəti deməkdir. Kredit fəaliyyətinin inkişafının prioritet istiqamətlərində rol oynayan müxtəlif prinsiplər bir-biri ilə bağlıdır və onların eyni vaxtda fəaliyyət göstərməsi kreditin mənasını müəyyən edə bilər. Əgər yuxarıda nəzərə çatdırılan prinsiplərdən biri pozularsa, o zaman kredit fəaliyyəti akkreditiv dəyərini itirəcək, kreditin müstəqil iqtisadi kateqoriya kimi xarakterik xüsusiyyətləri də itiriləcək [3;7].

Kredit siyasəti bank fəaliyyətinin şaxələndirilməsində fəaliyyət zəncirini təmin etmək və kredit işçilərinin əmək vəzifələrini müəyyən etmək üçün zəruridir. Kredit siyasətinin həyata keçirilməsinin konkret proseduru olmadan kreditləşmənin vahid qaydalarını praktikada tətbiq etmək mümkün deyil. Ona görə də yazılı kredit siyasəti və onun həyata keçirilməsi üçün müvafiq qaydalar kredit prosesinin əsasını təşkil edir.

Nəticə

Kredit siyasəti bank işçilərinin bu gün kredit verilirə bilən iqtisadiyyat sektorunu düzgün seçmək bacarığına, eləcə də kredit vermək imkanı məsələsinin həllində bank üçün əsas əhəmiyyət kəsb edən digər amillərə və borcalanın qabiliyyətinə əsaslanır, yəni borcalanın kredit qabiliyyətinə əsasən “öz müştərisini” seçmək önəmli məsələlərdən biridir. Həmçinin, kredit siyasəti bankın hazırda sahib olduğu və ya gələcəkdə tətbiqini məqsəduyğun hesab etdiyi kredit məhsulları ilə müəyyən edilir. Məsələn, müəssisələr üçün qısamüddətli kreditlər (dövriyyə vəsaitlərinin doldurulması üçün) və uzunmüddətli investisiya kreditləri (istehsalın genişləndirilməsi, modernləşdirilməsi, texniki yenidən silahlanması, elmi-texniki yeniliklərin tətbiqi üçün) uyğundur.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Elnur Sadıqov. *Bank əməliyyatları. Dərs vəsaiti. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2010.- 212 səh.*
2. V.Cəfərov *Pul-kredit siyasəti: Mərkəzi Bank bu siyasəti ilə iqtisadi tarazlığı təmin edir. Bakı. Ekspres, 2012.- 3-5 noyabr.- S. 10*
<http://www.anl.az/down/meqale/express/2012/noyabr/276530.htm>
3. Məmmədli Rafiq. *Yüksək kredit reytingi Azərbaycanın dünyanın aparıcı bank-maliyyə institutları ilə səmərəli əməkdaşlıq imkanı verir. Bakı. Azərbaycan, 2020.- 12 iyun.- S.1;9.*
4. Борис Борисович. *Международный банковский бизнес . Москва: Юрайт, 2021. 178s.*
5. <https://cbar.az/press-release-3885/view>
6. <https://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/ayseniscan.pdf>
7. <https://www.federalreserve.gov/pubs/feds/2010/201039/201039pap.pdf>
8. <https://unec.edu.az/application/uploads/2018/11/Rzayeva-immaz-Tal-tdin.pdf>

ANNOTASIYA

Bəşəriyyət mövcud olduğu gündən kredit puldan həyatın reallığı ilə əlaqə kimi qiymətləndirilmişdir. Maliyyə resursları çatışmazlığını tez bir zamanda aradan qaldırmaq və tələbatı ödəmək üçün kreditlər iqtisadi sahədə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Kreditor başqa subyektin tələbini öz artıq vəsaiti hesabına ödəyə bilər. Borcalan isə kredit götürmək hesabına pul fondunu genişləndirməklə istehsal məqsədlərini tamamilə həll edə bilər. Vətəndaşlar, böyük birliklər və dövlət kredit xidmətlərindən istifadə etmək

hüququna malikdir.

Müasir dövrdə kredit iqtisadiyyatın sütunu, iqtisadi inkişafın əsas yollarından biri kimi tanınır. İstər fərdi vətəndaşlar, istərsə də müəssisələr olan borc alanlar təcili işlərini tez həll etmək üçün kredit üçün müraciət edirlər. Məsələn, indiki dövrdə ölkəmizdə özəl xırda müəssisələr, iaşə, tikiş və digər yerlər kredit götürərək mənfəət götürən kimi açılır və artır. Bu baxımdan kredit iqtisadi zərurətdən irəli gələn bir hadisədir və iqtisadiyyatın istənilən sahəsində və ya hər hansı mülkiyyət növündə çox səmərəli fondur. Kredit siyasətinin yeni dövrdə təkmilləşdirilməsi bankın kredit fəaliyyətinin vəzifələrini, onların həyata keçirilməsinin vasitə və üsullarını, habelə kredit prosesinin təşkili prinsip və qaydalarını müəyyən edir. Kredit siyasəti kredit mexanizmindən istifadə etməklə həyata keçirilir.

Açar sözlər: *kredit, kredit siyasəti, bank kreditləri, ödəniş, kreditor və s.*

Generalization of priority directions in the bank credit system

Eyvazli Huseyn, PhD student
Azerbaijan State Economic University

ANNOTATION

Since the beginning of mankind, credit has been valued as a connection to the reality of life rather than money. In order to quickly eliminate the lack of financial resources and meet the demand, loans are of special importance in the economic field. The creditor can pay the claim of another subject at the expense of his surplus funds. And the borrower can completely solve the production goals by expanding the money fund due to borrowing. Citizens, large associations and the state have the right to use credit services.

In modern times, credit is recognized as a pillar of the economy, one of the main ways of economic development. Borrowers, both private citizens and businesses, apply for a loan to quickly solve their urgent business. For example, in our country today, private small enterprises, catering, sewing and other places open and grow as soon as they take a loan and make a profit. In this respect, credit is a phenomenon arising from economic necessity and is a very efficient fund in any sector of the economy or any type of property. The improvement of the credit policy in the new period determines the tasks of the bank's credit activity, the means and methods of their implementation, as

well as the principles and rules of the organization of the credit process. Credit policy is implemented using the credit mechanism.

Keywords: *credit, credit policy, bank loans, payment, creditor, etc.*

Обобщение приоритетных направлений банковской кредитной системы

Эйвазли Гусейн, аспирант
Азербайджанский Государственный
Экономический Университет

АННОТАЦИЯ

С самого начала человечества кредит ценился как связь с реальностью жизни, а не как деньги. Для быстрого устранения нехватки финансовых ресурсов и удовлетворения спроса особое значение в экономической сфере приобретают кредиты. Кредитор может оплатить требование другого субъекта за счет своих свободных средств. А заемщик может полностью решить производственные цели, расширив денежный фонд за счет заемных средств. Граждане, крупные объединения и государство имеют право пользоваться кредитными услугами.

В современное время кредит признается опорой экономики, одним из основных путей экономического развития. Заемщики, как частные лица, так и предприятия, обращаются за кредитом, чтобы быстро решить свои неотложные дела. Например, в нашей стране сегодня частные малые предприятия, предприятия общественного питания, швейные и другие заведения открываются и растут, как только берут кредит и получают прибыль. В этом отношении кредит представляет собой явление, возникающее из экономической необходимости, и является весьма эффективным фондом в любой отрасли экономики и любом виде собственности. Совершенствование кредитной политики в новый период определяет задачи кредитной деятельности банка, средства и методы их реализации, а также принципы и правила организации кредитного процесса. Кредитная политика реализуется с использованием кредитного механизма.

Ключевые слова: *кредит, кредитная политика, банковские кредиты, платеж, кредитор и др.*